

שילוב הבלוג הלימודי-השיתופי בהוראת ספרות

הגר אור וד"ר שלמה הרציג

אחד הקשיים המהותיים ביותר בהוראה בכלל ובהוראת ספרות בפרט, הוא הקושי של תלמידים 'להתחבר' לטקסטים עיוניים וספרותיים. בדרך כלל, קיים מרחק לשוני-גיאוגרפי-תרבותי בין התלמיד/ה המצוי/ה לבין יצירת הספרות הקנונית הכלולה בתכנית הלימודים. אחת התשובות המרתקות לפער זה (כמובן, בניסיון לצמצמו) הוא הבלוג הלימודי.

הבלוג הוא 'יומן רשת', וככזה הוא מזמן כתיבה אישית על צורותיה השונות, בד"כ בגוף ראשון (לדוגמה: כתיבת סיפורה האישי של דמות ספרותית; מתן ביטוי רפלקטיבי לתהליכי הלמידה ועוד). אשר על כן, הבלוג הלימודי נותן בעיקרו, מצד אחד, ביטוי לאופציית הכתיבה העיונית והאישית, ומן הצד האחר, יש בו ביטוי לעולמם העכשווי של תלמידים שרובם מוצאים את סיפוקם בטכנולוגיות המתקדמות (המחשב וגדגיטים אחרים).

לכתיבה האישית ערך בפני עצמה, הן כביטוי אישי-אותנטי של התלמיד/ה והן בתרומתה לפיתוח היצירתיות. בנוסף, הכתיבה האישית-החופשית-סובייקטיבית משוחררת, בדרך כלל, וקולחת בקלות, שכן היא מאפשרת כתיבה שלא על פי ז'אנר תבניתי מסוים והיא פחות מלחיצה מבחינה פסיכולוגית (בין היתר משום שכשתלמידים מביעים רגשות והגיגים אישיים המורה פחות שיפוטית וביקורתית). זאת ועוד, כתיבת הרשומה (פוסט) בבלוג נותנת במה לפרסום דעותיהם ורגשותיהם של כל תלמיד ותלמידה, גם של אלו שבדיונים בכיתה קולם לא נשמע.

בעידן בו הפייסבוק והוואטסאפ, שבהם כותבים פוסטים קצרים, בקלילות, וכך גם קוראים אותם, דווקא כתיבת בלוג מעודדת העמקה והפנמה, כתיבה "ארוכה" ורבה יחסית, מצד אחד, וקריאה רצינית, מן הצד השני. באופן זה הופך הבלוג לכלי פדגוגי לתרגול מיומנות כתיבה וליצירת חיבור אישי בין הלומד/ת לבין חומר הלימוד. כך, באמצעות הכתיבה האישית משכללים התלמידים את מיומנויות הכתיבה שלהם בכלל, וכך שוברים הם גם את מחסום הכתיבה העיונית.

אחד היעדים בתכנית הלימודים בספרות לביה"ס העל-יסודי הוא יצירת הזדהות עם הדמות הספרותית: "יותר מכל שאר מרכיבי הסיפורת, הדמות הספרותית היא שמקשרת באופן העמוק והמשפיע ביותר בין עולם הקוראים לבין העולם הבדוי. דמות ספרותית עשויה להיות מושא הזדהות רגשית ורעיונית, בעיקר אצל קוראים צעירים. באמצעותה הקוראים יכולים "להיכנס" אל העולם המסופר ודרכה הם עשויים לחוות את המורכבות והדינמיות של מצבי נפש ושל יחסי אנוש". אנחנו רוצים להציע את השימוש בבלוג בכדי לתת מענה גם ליעד שלעיל. אשר על כן, הכתיבה באמצעות הבלוג האישי כאשר נלמד רומן עמוס דמויות (כדוגמת 'אל תגע בזמיר', מאת הרפר לי, שבאמצעותו נדגים את הכתיבה בבלוג), עשוי מניסיונו שלנו להניב תוצאות מרתקות.

הבלוג הלימודי מאפשר לכותב/ת לחלוק את נקודת מבטו/ה על נושא מסוים ולשתף אותה עם קהל המתעניין באותו הנושא. בעת הכתיבה בבלוג הלימודי - יומן הרשת של אחת הדמויות הספרותיות - יכולים התלמידים להיכנס לנעליה של הדמות, לחוות אותה, להתחבר אליה, לדבר מפיה, לחשוף את מחשבותיה, את הקונפליקטים העומדים בדרכה, את החלטותיה ואת

סיטואציות החיים הבדיוניים בפניהן היא ניצבת. התלמידים יוכלו לכתוב בשפתם ומתוך עולמם המוחשי והדימויים המוכרים להם.

ניתן לעבוד בבלוג הלימודי-שיתופי בבית ולהציג את התוצרים בכיתה, או לעבוד בו באופן סינכרוני (בשיעור, בחדר מחשבים). בשני המקרים התוצר - הבלוג של הדמות הספרותית - הוא בלוג שיתופי, שיש בו מספר רשומות (פוסטים) של אותה הדמות (בסיטואציות שונות ברומן, או מנקודות מבט שונות של הכותבים אותן). הבלוג השיתופי מהווה במה לחשיפת התחושות האישיות, ובמיוחד להצגת **ריבוי הדעות** "און ליין", דעות שעשויות להיות אף מנוגדות זו לזו. פיתוח דיון הדיון היא דרך לחשוף גם את הקשיים, הלבטים, התחושות, המחשבות והתהליכים האישיים העוברים על הכותבים, באופן מוחשי.

על המורה להיות ערה במהלך כתיבת הרשומות, עליה לוודא, שהתלמידים שומרים על כללי כתיבה ראויה ונאותה. עליה לעזור לתלמידים לא 'לסטות' ולא 'לגלוש' יתר על המידה לאסוציאציות חופשיות ולחיייהם שלהם, במנותק מהיצירה, ולדאוג שדבריהם יהיו מעוגנים ביצירה הספרותית הנלמדת. בנוסף, בעת קיום הדיון חשוב שהמורה תיצור אווירה של סובלנות ופולרליזם שמאפשרת השמעה וקבלה של דעות מגוונות, ואף מנוגדות. כדאי שהמורה תנצל את הדיון גם להעצמת תלמידים על ידי גילוי כישרונות כתיבה, שיקוף נקודות החוזק בכתיבתם, למשל על ידי מתן מחמאות (מחמאות לתהליך ולמאמץ חשובים יותר ממחמאות על התוצר).

להלן דוגמה למשימה להוראת הרומאן 'אל תגע בזמיר', מאת הרפר לי:

המשימה שאנחנו מציעים לתת לתלמידים היא כניסה לעורן של אחת מחמש דמויות מרכזיות ברומן ולכתוב כתיבה אישית-וידויית-יומנית תוך הסתמכות על אירועים משמעותיים ביצירה, ו/או על התנהגות ייצוגית של הדמות שנבחרה. בבלוג תהיה התמקדות פחותה בעובדות ותיאורים 'חיצוניים' שכבר מוצגים ברומן, ויותר שימת דגש על מה שהדמות הרגישה/חשבה.

מומלץ בחום לתת לתלמידים לעבוד בזוגות, על מנת לאפשר שיתוף פעולה, דיון והפריה הדדיים.

חשוב ליצור את הבלוגים מראש וליצור דף אינטרנטי בהיר וברור שבו מפורטת המשימה ומרוכזים הקישורים לבלוגים הלימודיים-שיתופיים.

שלבי המשימה:

- כניסה לאתר שבו מפורטת המשימה ומרוכזים הקישורים לבלוגים לבחירת התלמידים.
- בחירה באחת מן הדמויות המרכזיות ברומאן שעבורה יכתבו את הרשומה בבלוג. (דמות עמה ניתן להזדהות, או דווקא דמות אותה לא מבינים ומתעורר רצון להבין).
- בחירת סיטואציה ו/או דילמה ו/או מערכת יחסים וכיו"ב, עמם מתמודדת הדמות שנבחרה.
- כניסה לבלוג של הדמות הנבחרת וכתיבת רשומה **בגוף ראשון**, מנקודת מבטה של הדמות עצמה. פרסום הרשומה.
- הקרנת הבלוגים בברקו, על הלוח, קריאת הרשומות ופיתוח דיון בנושא.

אתם מוזמנים להתרשם מהמשימה ומהבלוגים שנכתבו בעקבותיה בהשתלמות למורות לספרות, שהתקיימה בבית יציב, יולי 2016, בכתובת:

<https://sites.google.com/site/chekersifrut/999>

בלוגים שכתבו תלמידים, לדוגמה:

- [הממלכה של קנסקי/מייקל מורפרוגו](#), כיתתה המדריכה והמורה לספרות גב' רות פישר
- [המסע של פרוונה](#) (בלוג של התלמיד אופק מצקי, שפורסם באינטרנט)

הכנת הבלוג השיתופי:

מומלץ להכין את הבלוג הלימודי-שיתופי ב'בלוגר' של גוגל. אך אפשר, כמובן, לפתח בלוגים בכל תוכנה מתאימה אחרת. הנחיות לפתיחת בלוג בבלוגר תמצאו באתר 'כלים קטנים גדולים', בקישור זה:

[יצירת בלוג | Blogger](#)

בכדי להעלות רשומות לבלוג הלימודי-שיתופי יש שתי אופציות:

- (1) כניסה בשם משתמש וסיסמה אחידה - אותה תיתן המורה.
- (2) המורה תזמין מראש כל תלמידה ותלמיד להיות עורך של הבלוגים (באמצעות חשבון גוגל אישי של כל אחד מהם). במקרה זה על התלמידים לפתוח מראש חשבון בגוגל.

לסיכום, הכתיבה בבלוג היא פעילות רלוונטית עבור התלמידים, ומקרבת אותם לעולמה של הספרות, הן באמצעות העבודה במחשב - כלי בו מרביתם שולטים היטב, והן באמצעות הכתיבה החופשית-היומנית. מעבר להיבטים הטכנולוגיים יש כאן אפשרות מרתקת להבין את הדמות הספרותית 'מבפנים', להכיר אותה לעומק, להזדהות אתה, גם אם מדובר בדמות 'שלילית' מבחינה ערכית-מוסרית.

בקריאת היצירה יש חשיבות רבה להבנה מעמיקה של דמויות (ודאי ביצירות פרוזה ארוכות) הן במישור הקוגניטיבי והן במישור הרגשי. אין מדובר בעניין פשוט במיוחד, כאשר מדובר בייצוג של דמויות מעולם זר ורחוק (במקרה דן, אלבמה, ארה"ב, שנות השלושים של המאה העשרים). כתיבת הבלוג האישי משלבת בין היבטים רגשיים-משחקיים החשובים כל-כך לעידוד הפעילות של התלמיד/ה והיכולת ליהנות ממנה, עם היבטים אינטלקטואליים של העמקה פסיכו-חברתיים המשמעותית כל-כך להבנת היצירה ולפרשנותה. במאה העשרים ואחת, זוהי הלמידה המשמעותית הנותנת מענה למגמות המרכזיות כל-כך של תהליכי ההוראה-למידה-הערכה. כן ירבו השימושים בבלוג הלימודי!!